

د پې برخه د ځارویو تنظیم او اداره

دوېم لوست

د ځارویو د فضله موادو (غایپله موادو) تنظیم او اداره

اصطلاح ګانې

- سره(کود) Fertilizer
- د خمکي د دايرې(کري) د اقلېم(اب و هوا) تغېر يا بدېنه Global climate change
- د شنو خونو اغېزې يا تاثېرات Green house effect
- د خارويو سره يا کود (فضله مواد) Manure
- مېتان(کيمياوي عضوي مرکب دي) Methane
- ناپترېت کيمياوي مواد Nitrate
- اساسی يا عضوي مواد Organic matter

د څارویو د سروپا فضله موادو(کود) د څرنګوالو په اړوند څه پوهېږي؟

1. I. Manure د اهلی یا کورنی څارویو د فرعی حاصلاتو یا سري(فضله موادو) څخه عبارت ده.

نوموري مواد د انرژي، اساسي(عضوی) موادو او سره(کود) د نباتاتو لپاره په کار ورل کېږي.

❖ د څارویو سره(فضله مواد یا کود) نظر د هغې یعنې فضله موادو لرونکو برخو ته د ارزښت ور ده.

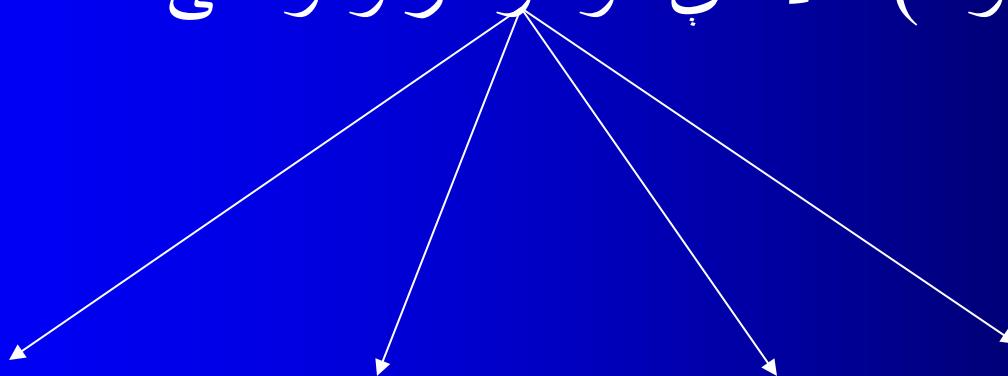
A. د څارویو کود(سره یا فضله مواد) د ټولو اهلی یا کورني څارویو په واسطه تولیدیري، نو په دی اساس پېړه ارزانه ده، او په اسانۍ سره لاس ته راول کېږي.

❖ په منځنۍ توګه (۹۰۹) کېلو ګرامه د څارویو سره د (۲۲۷) کېلو ګرامو اساسي(عضوی) موادو، (۴،۵) کېلو ګرامه نایتروجن، (۲،۳) کېلو ګرامه فاسفوریک اسید(د فاسفورس تپزاب) او (۴،۵) کېلو ګرامو پوتاشېم لرونکي وي. خرنګه چې نباتات د خپل بنې نمو او ودي لپاره دي ټولو موادو ته اړتیا لري نو ددي اړتیا دپوره کولو په خاطر دا یوه لویه منبع یا زبرمه شمیرل کېږي.

د خارویو د سري (فضله مواد یا کود) خرنکوالی

په منځي توګه (۹۰۹) کي لو ګرامه د خارویو سره (کود یا فضله مواد) د لاندي موادو در لودونکي ده

(۲۲۷) کي لو ګرامه اساسي یا عضوي مواد

(۴،۵) کي لو ګرامه ناپتروجن

(۲،۳) کي لو ګرامه د فاسفورس تېزاب

(۴،۵) کي لو ګرامه پوتاشيم

B. د ځارویو سره(کود یا فضله مواد) و سایلو او وخت ته اړتیا لري ترڅو د نباتاتو د ودي او نمو لپاره په حمکه کې ټري ګته واخستل شي.

❖ د نېړۍ په پېرو ځایونو کي د ځارویو د سري (کود یا فضله موادو) ځای کیمیاوی سري نیولی دي.

❖ د ځارویو د سري(کود یا فضله موادو) ګته نسبت کیمیاوی سرو(کود) ته داده چې د ځارویو سره(کود یا فضله مواد) علاوه له خوراکي موادو څخه د اساسي یا عضوي موادو درلودونکي وي.

د ځارویو د سرو(کود یا فضله موادو) شیندونکي یا وېشونکي

C. دا چې تېل او پټرول د کیمیاوی سرو(کود) اساس او بنست جوړوي، نو ځنې په دی اند دي چې د انرژۍ بحران به د سري(کود) دقېمت د لوریدو سبب وګرځي.

* په دی کلونو کې د څارویو سري(کود یا فضله مواد) په غالاب ګمان د هغه شمير فارم لرونکو په واسطه مصرفيری کوم چې عضوي یا اساسي وسایلو ته گرځدلي دي.

د څارویو دسری(کود) په عوض د کیمیاوی سري
شيندل

د کیمیاوې سري(کود) د ارزښتونو او ده ځې څخه د ګټه اخستني په منظور څه پوهېږي؟

II د ځارویو سره(فضله مواد یا کود) د پېر ارزښت او زیات استعمال لرونکي ده.

A. د ځارویو د سري(کود یا فضله موادو) ارزښت په یو لړ فکتورونو باندي ولاړ دی.

1. د هغه ځارویو په نوعو پوري اړه لري چې سره(فضله مواد یا کود) تولېدوې.
2. ځاروي له کومي نوعي خوراکي څخه ګټه اخلي او کوم شمير خوراکي موادو ته اړتیا لري.
3. د ځارویو د سري(کود یا فضله موادو) څخه په ګټه اخستني پوري اړه لري.
4. د ځارویو سره (کود یا فضله مواد) د استعمال په وخت کي د نباتاتو لپاره څه قسم فعالیت یا کرنې کوي.
5. د ځارویو سره(فضله مواد یا کود) د کومو نوعو نباتاتو او خاوری لپاره تطبيقيري.

B. د څارویو د سری(کود یا فضله موادو) څخه ګته اخستنه مختلفه او په لاندې شیانو برخمنه ده:

1. کیمیاوی سره(کود)
2. اساسی یا عضوي مواد
3. د ډپرو ګلونو لپاره د نباتاتو د حاصلاتو د زیاتوالی سبب گرئي
4. د نباتاتو د زراعتي کښت او همدارنګه د څرخاى دواړو لپاره تري ګته اخستل کيري.

د څارویو د سری(فضله موادو یا کود) راتولونه په دي منظور چې وروسته تري ګته اخستل کيري

C. د څارویو او نباتاتو د مره شوو موادو اساسی یا عضوي مواد دي چې د ژونديو اجسامو څخه منشا یا رينه اخلي.

❖ سره (کود) د هغه موادو څخه عبارت ده چې دخوراکي موادو لرونکي ده او د نباتاتو لپاره ارينه برپني.

D. د څارویو د سرو(فضله موادو یا کود) څخه ګته اخستنه پری توجه ته اړتیا لري په دي خاطر چې پر استعمال یې د مالګي او نایتریتو ستونزی منځ ته راوړي.

❖ نایترپت د نایتروجن د هغه شکل څخه عبارت دی چې دنښاتو په واسطه د ګټي لاندی نپول کيري.

د څارویو د سرې(کود پا فضله موادو) اړپکه د چاپیریال سره څه شی ده؟

III. د چاپیریال او د څارویو د تولیدا توګه ترمنځ یو لړ اړپکي
شتون لري.

A. د شنو خونو اصطلاح چې د اتووموسفیر د لمر وړانګو د
جذب لپاره کارول کېږي په لاندې توګه ترې یادونه
کوو.

❖ دا چې د شنو خونو غازونه دېروالۍ مومي په همدي
لحاظ د زیات مقدار حرارت(تودوخي) د جذب سبب
کېږي.

- ❖ دا کار په یو ټاکلی وخت کي د نړۍ د اقلیم د تغیر سبب کېږي.
- ❖ د نړۍ اقلیمي تغیرات د حرارت(تودوخي) د درجي او د Ҳمکي د کري د اورښتونو د تغیر څخه یادونه کوي.

B. د شنو خونو غازونه په لویه پیمانه د کاربن ډای اوکساید او مېتان غاز څخه عبارت دی.

- ❖ د څارویو د سري(فضله مواد یا کود) ډپروالۍ په اتموسفير کي د مېتان غاز د ډپروالۍ سبب کېږي.
- ❖ د څارویو د سري(فضله مواد یا کود) څخه پرته نوري منبعي(زېرمي) هم شتون لري چې د مېتان غاز تولیدوي دا زېرمي عبارت دي له بحرونو، د سکرو زيرمو یا معدنونو او داسي نورو څخه.

C. اوس محل او په اينده کي داسي مقارن تاکل کيري ترڅو د خارويو دسرې(فضله موادو یا کود) د ذخېري او ويشنې یا توزيع په هکله تصمييمونه ونيسي.

- ❖ دا مهمه ده په ياد ولرو چې په نړيواله کچه ګرمېدل یا د تودوخي دپروالۍ په پرمختګ کي دې او که نه.
- ❖ د پېرو کلونو را په دېخوا د حرارت(تودوخي) درجي او یخونو د تغير ميلان شتون لري.

D. د اهلي یا کورني خارويو څخه په غير وحشی خاروي هم د خارويو سره(کود یا فضله مواد) تولبدوي نو په دې بنا د دي موضوع تړل یا مهار کول به یو ستونزمن کار وي.

لندیز/نکرار

1. د څارویو سره(فضله مواد یا کود) په څه ډول روښانه کولی شی؟.
2. د څارویو د سري(فضله موادو یا کود) د استعمال ګټي لست کړئ.
3. د چاپېریال او څارویو د سرو(فضله موادو یا کود) ترمنځ په شتون لرونکو اړیکو باندې رنا واچوئ.